

Varberg 24 mars 2016

Till
Skolverket
Att: Johan Hardstedt

Remissvar avseende Skolverkets förslag att med utgångspunkt i Yrkesprogramsutredningens förslag om nya inriktningar inom naturbruksprogrammet, föreslå hur många gymnasiepoäng som de nya inriktningarna ska omfatta och examensmål för programmet.

A. Introduktion

I grunden ser vi positivt på det föreslagna förändringsarbetet i enlighet med tesen om ständiga förbättringar. Vi räknar med att inriktningen hästhållning kommer att skapas och att de inriktningsspecifika kurserna minst kommer att innehålla 600 sannolikt 700 poäng. Frågan är dock *när och med vilket kurs- och ämnesinnehåll*. Vi har ytterst svårt att se att man kan fastställa ramverkets utseende, utan att ha kontroll på innehållet. Det känns inte seriöst.

Vi *har* gynnats ekonomiskt av att kunna knyta våra skolor till inriktningen lantbruk. D v s våra elever och vår personal har gynnats över att bättre resurser ställts till skolornas förfogande. Vår mening är att vi tillämpat en vinstmaximering som är politiskt och moraliskt korrekt. Vi har således inte känt oss utpekade när utredaren i sitt delbetänkande pekat på skolor som utnyttjat systemet på ett otillbörligt sätt. Om Skolverkets ambition med sitt förslag uteslutande har siktet inställt på att stoppa enskilda skolors utnyttjande av den nuvarande ordningen, så är det ett bra förslag. Men med tanke på behovet av att göra programmet och inriktningarna attraktiva för eleverna, samt utgångarna och examensmålen väl anpassade till det samtida

samhället, så är förslaget dåligt förberett. Remissrundan är därför synnerligen motiverad.

Vi har uppmärksammats på att Friskoleförbundet inte dragits in i kommunikationsprocessen på normalt demokratiskt sätt. Verkets enda kommunikationspartner hittills förefaller ha varit Nationella Programrådet, vars ledamöter inte i något fall kontaktat oss eller förbundet.

Det är enkelt att drabbas av misstanken att beslutet i frågan, som berör oss, redan är fattat – inriktningen hästhållning kommer att skapas och de inriktningsspecifika kurserna kommer att omfatta 700 poäng. Det känns som om remissrundan har skapats i sista ögonblicket på det att man inte skall riskera att drabbas av kritik i efterhand för ett icke-demokratiskt agerande. Låt oss hoppas att denna känsla är felaktig – att det liggande förslaget inte är ett hastverk.

B. Förslaget i ett historiskt perspektiv – då och nu

Naturbruksprogrammets huvuduppgift har i alla tider varit att förse de agrara näringarna med arbetskraft. Som en följd av att de agrara näringarna har förändrats, har också utbildningarnas innehåll förändrats. Förstås. Vår uppfattning är dock att de hästnära utbildningsdelarna inte hängt med i utvecklingen vad gäller tillgång och efterfrågan och samhällets nya behov.

I det nu liggande förslaget beskrivs den enda yrkesutgången, vad vi kunnat se, som Hästskötare. Man anar att de analyser som funnits och de slutsatser som gjorts är resultatet av ett manssamhälle med kavalleriets traditioner som grund.

Det är korrekt att dessa rader skrivs av en kvinna. 90 % av SRG:s elever har

under skolans 11-åriga verksamhet varit kvinnor.

Vår mening är att det finns starka skäl att lyfta fram fler andra potentiella yrkesutgångar samt väl anpassa dessa till det moderna samhället. En del av anpassningen har att göra med behovet av att förbereda inriktningens elever för det digitala informationssamhället.

En annan anpassning som hittills inte fått tillräckligt med fokus gäller morgondagens samhälle i klimatproblemens skugga. Kan hästen på nytt få en ny roll i ett samhälle utan fossila bränslen?

Men framförallt vill vi belysa att mängder av våra elever efter avslutad utbildning, rekryteras som beridare till handelsstall framförallt i Tyskland, Holland och Belgien men även till Italien och Spanien. I bakgrunden finns de EU-stöd skolan haft för utlands-APL inom EU-projekten Leonardo da Vinci och nu senare Erasmus Plus.

Mer om detta under punkten E. nedan.

C. Ekonomiska överväganden

Naturbruksprogrammet och dess inriktningspriser har blivit något av en parodi på svensk byråkrati. För något år sedan var August Kobbs gymnasium i Göteborg rättesnöre för hur hästrelaterade gymnasieutbildningar hos friskolor i Göteborg skulle ersättas. Vi ägde Höglanda gård, med nybyggd manege, nybyggda stallar, skollokaler, hagmark, betesmark, hästhållning året runt, dygnet runt med personalresurser därefter. På August Kobb mitt inne i stan fanns hundar,

katter och reptiler. Kostnadsbilden var en helt annan. Göteborg betalade ca 50 % av riksprislistans ersättningsnivå för inriktningen Djur.

Häri finns förklaringen till att vi reagerade hårt mot systemet och pläderade för en hästinriktning. Vi korresponderade med Skolverkets ledning och med departementet. Vi kände att man lyssnade på oss. Vi var dessutom framgångsrika i förvaltningsrätt och i kammarrätt.

Idag hör vi huvudsakligen till inriktningen Lantbruk. I kraft av att så många regionsägda skolor finns runt om i landet, känns snittprisutvecklingen för inriktningen trygg, även om det på senare år dykt upp en oroväckande trend beträffande samverkansregioner, som endast skapats för att få fram s k viktade priser mot friskolorna. Friskolornas priser regleras inte av det verkliga utfallet vid jämförbara skolor, utan efter budgeterade priser, som i många fall saknar grund i verkligheten.

Just nu är Stockholmsregionen aktuell. Där har man till SCB inlämnat ett inriktningspris på drygt 300 000 kronor. Syftet med detta inlämnade pris är att enligt skollagen och gymnasieförordningen bädda rättvist för den s k riksprislistan. Detta höga pris är det korrekta utfallet och det budgeterade priset vid Berga Naturbruksgymnasium i Haninge, det enda naturbruksgymnasiet inom regionen som har inriktningen lantbruk. Det är rektorn vid Berga som lagenligt och pliktskyldigt lämnat ifrån sig en ärligt framtagen siffra till SCB och riksprislistan. Men – stockholm kommunerna tillämpar ett viktat pris (vad det nu är) för elever vid friskolor för programmet och inriktningen. D v s det av regionens samverkansorgan rekommenderade priset (för medlemskommunerna, och alla följer det) är ca 194 000 kronor plus 6 % moms-kompensation – ca 206 000 kronor. Mer än 100 000 kronor under de till SCB inlämnade priset för inriktningen. I skrivande stund har vi ingen aning om hur denna matematik fungerar och hur lagenlig

den är – eller inte är. Skolverkets jurist, som tar del av dessa rader, får gärna ge oss goda råd. D v s – från flera av kommunerna – långt ifrån alla – har vi fått skriftlig information runt årsskiftet – om att man avser att tillämpa det låga priset. I det läget har vi inte en aning om att ett långt mycket högre pris har inlämnats till SCB. Detta erfar vi långt senare – efter årsskiftet. Hur gör man då om man vill överklaga i tid ?

När vi berättar om detta problem vid samtal med rektorn vid Berga Naturbruksgymnasium, så är hans klara förslag till oss : - Fakturera enligt riksprislistan, det hade jag gjort ..

RPL-priset är 233 800 kronor. Vi är inte missnöjda med det, tvärtom. Men vi efterlyser ordning och reda i skolans värld!

(Samtalet med rektorn på Berga är f ö dokumenterat. Om du som läser detta vill ta del av hans redogörelser, så skickar vi gärna över filen.)

I Norrland finns en samverkansregion, vars kommuner är drabbade av en likartad åstundan till rättskipning på egen hand. Det handlar om Kiruna och några närliggande kommuner. Det till SCB inlämnade priset ligger också vida över 300 000 kronor, men man vill endast betala enligt riksprislistan. Vi har länge bett att få fram ett diarienummer från någon av de berörda kommunerna, på ett beslut som hade kunnat gå att överklaga till Förvaltningsrätten i Luleå. Vi har inte ens lyckats få fram diarienumret. Då har vi åberopat skriftväxling med den rektor som informerat oss om det norrländska beslutet. Men si det var inte tillräckligt för förvaltningsrätten, som avvisade vårt överklagande eftersom vi inte kunde peka på vilket kommunalt beslut som överklagades.

I Västra Götalandsregionen är priset för inriktningen 199 000 kronor. Vi vet

inte vad man grundar priset på. Vi skall förstås undersöka det.

Varför då berätta allt det här? Tja – för det första så kan det vara nyttigt för berörda tjänstemän på verket och på departementet att få ta del av hur det fungerar – eller inte fungerar i verkliga verkligheten.

För det andra vill vi förklara vår oro för hur i hela Hisingen, man skall kunna sätta rättvisa priser på den nya inriktningen Hästhållning. Antalet offentligägda skolor som kommer att tjänstgöra som underlag kommer att vara ett fåtal. Nya viktade ogripbara priser kommer med största kreativitet att skapas ute i nya och gamla samverkansregioner. Det hade lätt kunnat bli på det sättet att snittpriset för våra ca 270 elever från ca 90 kommuner hade sänkts med 20 % på ett bräde. Det hade inneburit en katastrof för våra fem skolor. Vi har arbetat enligt modellen att hålla nere resultatet för att så stora resurser som möjligt skall kunna gå till elever och personal. Vi hade inte klarat av en sådan chock-förändring! Vilken kommunal gymnasieskola hade klarat av att få 20 % av sin budget borttryckt i ett enda huj? Ingen naturligtvis!

Således måste det skapas en garanti för att övergången till en ny inriktning inte skall få lov att förändra den frånträdande inriktningens pris med högst 3 % om året. Just denna siffra skall ses som ett exempel. Exakt nivå behöver utredas. Det viktiga här är att ni förstår behovet av en "katastrofspärr". En motsvarande spärr kan förstås införas för förändringar uppåt.

Reellt sett så bör det inte finnas någon nämnvärd skillnad mellan Lantbruk och Hästhållning i ekonomisk ersättning. Lokalerna är i princip identiska, liksom markbehovet, maskiner och fordon och personalbehovet året runt – under de flesta av dygnets timmar.

Så fungerar hästhållningen hos oss. Så är inte fallet vid alla friskolor i branschen, så t ex vid Realgymnasiet, som enligt vårt sätt att se saken ägnar sig åt en lightversion av hästhållning. Vi har tillåtit oss att göra en jämförande studie, som kan rekvideras om så önskas.

Även här föreligger en aspekt, som inte blivit belyst av Skolverket i materialet som skall redovisas till departementet. Vill verket verkligen att vi brutalt ska tvingas sänka kvaliteten?

Mr Naturbruk, Bengt Weidow, på Skolverket, vet hur det fungerar hos oss, framförallt vid skolan i Kungsbacka, som genom Weidows försorg blivit referensskola för Naturbruksprogrammet.

Vår uppfattning är att det hade varit mycket nyttigt för deltagande beslutsfattare på Skolverket att göra en studieresa till vår skola i Kungsbacka. Välkomna! Skolan ligger på 30 minuters bilresa från Landvetter. Med god planering hade studiebesöket kunnat klaras av på en halvdag.

Läsaren av dessa rader torde nu ha förstått, att vi ytterst ogärna vill att framtiden för Sveriges Ridgymnasium skall få lov att avgöras av ett hastverk.

D. Programmets attraktionskraft

Den planerade förändringen av inriktningskurserna innebär att det sker ytterligare begränsningar av elevernas valmöjligheter inom gymnasieskolan. Redan vid GY11-reformen minskade skolornas möjligheter att utforma programmen. Det är vår övertygelse att reformen bidragit till att allt färre elever studerar vid yrkesprogram. Skolverkets egna rapporter visar att andelen elever på yrkesprogram har minskat från 35 procent 2010 till 29 procent 2012.

Intresset minskade redan före gymnasiereformen men inte i samma takt.

<http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2013/minskat-intresse-for-yrkesutbildningar-1.207780>.

Trenden att allt färre elever väljer yrkesprogram i gymnasieskolan fortsatte och sedan 2008 har andelen elever som går årskurs 1 på en yrkesutbildning i gymnasieskolan minskat från nästan 37 procent till drygt 27 procent (2014-11-27).

<http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2014/allt-farre-elever-pa-yrkesprogram-1.227603>.

Vi är övertygade om att den föreslagna förändringen av inriktningarna inte kommer att leda till att fler elever väljer ett yrkesprogram. Tvärtom.

E. Förslagets yrkesutgångar och examensmål – alternativen

Skolverket beskriver sitt förberedande arbete på följande sätt:

*“Skolverket har bearbetat Yrkesprogramsutredningens förslag om inriktningar på naturbruksprogrammet. Denna bearbetning har inneburit att Skolverket har analyserat **vilka kompetenser** som skilda inriktningar inom programmet bör leda till. Skolverket har därefter samrått med det nationella programrådet för naturbruksprogrammet om analysen och bearbetningen. Under samrådet har argument för 600 eller 700 gymnasiepoäng avseende inriktningarna framförts. Att ha inriktningar med färre än 700 gymnasiepoäng skulle innebära att det garanterade yrkeskunnande på respektive inriktning riskerar att minska på ett otillfredsställande sätt. Ett argument för att inriktningarna ska omfatta 700 gymnasiepoäng eller mer är att yrkesinnehållet då blir än starkare.*

Å andra sidan innebär det att utrymmet för programfördjupningen som beslutas av skolorna i motsvarande grad blir mindre. Ett förslag på 700 gymnasiepoäng för de inriktningsgemensamma kurserna innebär att det sammanlagda poängtalet på programgemensamma och inriktningsgemensamma kurser på naturbruksprogrammet kommer att bli 1100 gymnasiepoäng. Motsvarande poängtal på de övriga elva yrkesprogrammen i gymnasieskolan varierar mellan 700-1300 gymnasiepoäng. Det nationella programrådet anser efter dessa överväganden att de inriktningsgemensamma kurserna ska vara på 700 gymnasiepoäng.”

Vi föreslår att det bakomliggande utredningsarbetet görs om enligt principen ”gör om gör rätt”. Det är här det handlar om en anpassning till det moderna samhällets behov. I exemplen nedan så utgår vi ifrån anpassningar just för den framtida inriktningen Hästhållning.

En central fråga är förstås i vilken utsträckning man vill att gymnasiets yrkesprogram skall vara yrkesförberedande. Och i vilken utsträckning de skall få lov att vara studieförberedande.

Vår skola har funnits i elva år. Vi har gjort mängder av erfarenheter, som ligger bakom nedanstående resonemang.

1. Centralt är att inriktningen skall få lov att vara studieförberedande för att eleven skall kunna bli djurvårdare, hippolog eller ridande polis.
2. Att lansera inriktningen Hästhållning med en yrkesutgång, Hästskötare, låter faktiskt som ett dåligt skämt. Eleverna anno 2016 söker en bredare utbildning! Ett exempel på det, är att ca 95 procent av våra elever väljer kurser för högskolebehörighet. Det är svårt att veta vad man vill jobba med i framtiden i januari i åk 9. I snitt levererar SRG inte de obligatoriska 2 500 poängen utan 2700 poäng.

3. Vi antar att du som läser detta tidigare stiftat bekantskap med artiklar om avhandlingar som visat att hästtjejer är utmärkta chefsämnen. Ur tidningen Chef: <http://chef.se/stallet-basta-chefskolan/>

Hur återspeglas detta i verkets analys och slutsatser?

4. Vi är medvetna om att de klassiska beridarutbildningarna är lika långa som statusfyllda. Det handlar då om eftergymnasiala utbildningar, ofta utomlands. Men det faktiska läget är att 5-10 elever som lämnar ÅK3 på SRG får arbete som beridare i första hand på kontinenten, ofta på anläggningar som redan idag har svenskanknytning. Vi menar att det är fullt realistisk att göra beridare till en yrkesutgång på programmet/inriktningen. Om ordet beridare är inmutat av den akademiska sfären, så uppfinn ett nytt – t ex tillridare, gymnasieberidare eller hästutbildare.

5. SRG samarbetar med den relativt unga organisationen Hästföretagarna. Kurser i entreprenörskap har hög status på SRG. Många elever har projekt som är knutna till Ung företagsamhet. Behovet av detta är långt större på den framtida inriktningen Hästhållning än på Bygg- eller fordonsprogrammen. Våra elever blir i mycket högre grad egenföretagare. Därför måste det finnas givet utrymme för entreprenörskap och ekonomiämnen i poängplanen.

6. Vi ser också gärna att skolans elever obligatoriskt utrustas med goda kunskaper i produktion av marknadsinsatser och kommunikation via webben. Också här menar vi behovet är större för just dessa elever i förhållande till eleverna på många andra yrkesprogram, just därför att branschen kan förväntas få många egenföretagare som skall kunna betjäna det egna företaget. Digital transformation är begreppet som just nu sprids som en löpeld. Vi hade gärna sett att Naturbruksprogrammet blev en pedagogisk dörröppnare för lantbruksbranschen och dess digitala

transformation. Vår uppfattning är att den berörda generationen är mogen för det!

F. Sammanfattning och slutsatser

Liggande förslag är ett hastverk.

Skolverket bör tillskriva departementet och informera om att man vill avvakta ett år med redovisningen, sedan det stått klart att ett fortsatt utredningsarbete är nödvändigt.

Det torde vara första gången en likartad inriktningsförändring genomförs. Det är för oss oklart hur och när förändringen är tänkt att genomföras. Elever som söker måste ju nog få veta vad man söker till i tid. Med den professionella genomlysning som vi efterlyser kan förändringen knappast genomföras förrän HT-18 och då förstås endast gälla nya klasser.

Betyder då det att intresserade berörda skolor måste omsöka sina tillstånd hos Skolinspektionen, eller skapar man ett förenklat förfarande? Det behöver också utredas.

Friskolornas priser för årselever vilar på kommunernas budgeterade kostnader för motsvarande offentligägd skola. Vilka offentliga skolor ute i den svenska nationen skall rätteligen räknas in i underlaget Naturbruk – inriktning Hästhållning?

Idag så har också dessa skolor antingen inriktningen Djur eller Lantbruk. Skolans infrastruktur, ridmanege, stallar, hagar, utebanor m m avgör hur den egentliga kostnadsmassan ser ut. Det finns exempel på kommunägda ridgymnasier med praktfulla anläggningar. Men tyvärr finns också motsatsen – och vi menar då – motsatsen.

Dessutom finns gymnasiet i Bohuslän som hävdar att man tillhör en gymnasiesamverkan med en kommun där man har elever som är lärlingar på Naturbruksprogrammet – lantbruk – profil häst. Deras anvisade ”prisläpp” var extremt låg. Det visade sig också att berörd kommun inte hade fått tillstånd till utbildningen. Man har inte koll!

Vem skall då bringa klarhet i allt detta? SKL? SCB tillsammans med enheten för rikprislistan på Skolverket? Här har alltid funnits en stark vilja att skapa det ultimata systemet. Men saknas förutsättningarna så är det inte lätt.

SRG har genom åren följt upp vad tidigare elever har för sysselsättning. Många elever finns i hästbranschen, som anställda, egenföretagare eller beridare utomlands. Andra har studerat vid högskolor och universitet, till djurvårdare, unghästutbildare och en mängd andra yrken. Här kan ni se ett urval av vad tidigare elever gör idag:

http://www.ptroo.se/Ptroo/44/Vad_hande_sen

Utifrån dessa undersökningar och erfarenheter anser vi att programmets yrkesämnen naturligtvis är viktiga, då SRG:s elever har visat sig vara anställningsbara i branschen efter vår utbildning. Det visar sig dock att även möjligheter högskolebehörighet är väldigt viktigt för eleverna, för vidare studier både inom och utanför yrkesutgången. Flera tidigare elever driver idag egna företag, vilket är vanligt inom hästrelaterade yrken. Det finns alltså starka motiv till att det ska finnas utrymme för kurser inom entreprenörskap och företagande inom naturbruksprogrammet.

Målet bör fortfarande vara att den nya inriktningen Hästhållning skall skapas. Branschens parter bör med stor bredd kallas till en temadag som kick-off för den fortsatta dialogen.

Vårt föreslag är att denna dag arrangeras på Flyinge, där möjlighet också kommer att finnas att föra dialog med elever och personal.

Till slut, i GP-koncernens tidningar kunde man den 19 mars läsa följande analys i ledare om Ilmar Reepalus (s) aviserade betänkande om framtiden för välfärdsföretagen:

”Efter i fredags är det ganska uppenbart att utredaren inte lever upp till förväntningarna – givet att dessa är en trovärdig slutprodukt med genomtänkt konsekvensanalys snarare ett rent politiskt beställningsverk.

Tyvärr har det kommit flera varningar om att den senare typen av chimära utredningar blivit vanligare. I Dagens Samhälle för en månad sedan skrev Gissur Erlingsson, docent i statsvetenskap, en artikel med rubriken ”Utredningsväsendets förfall skadar det politiska systemet”. Han påminner om att Riksrevisionen i olika omgångar, senast 2013, kritiserat bristen på konsekvensanalys i statliga utredningar.”

Varberg 24 mars 2016

Carina Nobelius	Pernilla Haverstal	Marie Tell	Robert Bengtsson
VD	Rektor	Kvalitetschef	Skolchef

CC: Friskoleförbundet, KFO, Riksrevisionen, LRF, HYN, Hästföretagarna, Bengt Weidow

